शस्त्रेण निधनं काले ये गच्छन्त्यपराङ्मुखाः । अयं लोकोऽक्षयस्तेषां यथैव मम कामधुक्।
क्व नु ते क्षत्रियाः शूरा नहि पश्यामि तानहं। आगच्छतो महीपालान् दयितानतिथीन् मम।
एवमुक्तस्तु शक्रेण नारदः प्रत्यभाषत ॥ नारद उवाच ॥ शृणु मे मघवन् येन न दृश्यन्ते महीक्षितः।
विदर्भराज्ञो दुहिता दमयन्तीति विश्रुता। रूपेण समतिक्रान्ता पृथिव्यां सर्व्वयोषितः।
तस्याः स्वयम्बरः शक्र भविता नचिरादिव। तत्र गच्छन्ति राजानो राजपुत्राश्च सर्व्वशः। २१२४
तां रत्नभूतां लोकस्य प्रार्थयन्तो महीक्षितः। काङ्क्षन्ति स्म विशेषेण बलवृत्रनिसूदन।
एतस्मिन् कथ्यमाने तु लोकपालाश्च साग्निकाः। आजग्मुर्देवराजस्य समीपममरोत्तमाः।
ततस्ते शुश्रुवुः सर्व्वे नारदस्य वचो महत्। श्रुत्वैव चाब्रुवन् हृष्टा गच्छामो वयमप्युत।
ततः सर्व्वे महाराज सगणाः सहवाहनाः। विदर्भानभिजग्मुस्ते यतः सर्व्वे महीक्षितः।
नलोऽपि राजा कौन्तेय श्रुत्वा राज्ञां समागमं। अभ्यगच्छद्दीनात्मा दमयन्तीमनुव्रतः। २१३०
अथ देवाः पथि नलं ददृशुर्भूतले स्थितं। साक्षादिव स्थितं मूर्त्या मन्मथं रूपसम्पदा।
तं दृष्ट्वा लोकपालास्ते भ्राजमानं यथा रविं। तस्थुर्व्विगतसङ्कल्पा विस्मित्य रूपसम्पदा।
ततोऽन्तरीक्षे विष्टभ्य विमानानि दिवौकसः। अब्रवीन्नैषधं राजन्नवतीर्य्य नभस्तलात्।
भोभो निषधराजेन्द्र नल सत्यव्रतो भवान्। अस्माकं कुरु साहाय्यं दूतो भव नरोत्तम।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यानपर्व्वणि नलदौत्ये चतुःपञ्चाशोऽध्यायः ॥ ५४ ॥
॥ बृहदश्व उवाच ॥ तेभ्यः प्रतिज्ञाय नलः करिष्य इति भारत। अथैतान् परिपप्रच्छ कृताञ्जलिरुपस्थितः। २१३५
के वै भवन्तः कश्चासौ यस्याहं दूत ईप्सितः। किञ्च तद्वो मया कार्य्यं कथयध्वं यथातथं।
एवमुक्ते नैषधेन मघवानभ्यभाषत। अमरान् वै निबोधास्मान् दमयन्त्यर्थमागतान्।
अहमिन्द्रो यमोऽग्निश्च तथैवायमपाम्पतिः। शरीरान्तकरो नॄणां यमोऽयमपि पार्थिव।
त्वं वै समागतानस्मान् दमयन्त्यै निवेदय। लोकपाला महेन्द्राद्याः सभां यान्ति दिदृक्षवः।
प्राप्तुमिच्छन्ति देवास्त्वां शक्रोऽग्निर्व्वरुणो यमः। तेषामन्यतमं देवं पतित्वे वरयस्व ह। २१४०
एवमुक्तः स शक्रेण नलः प्राञ्जलिरब्रवीत्। एकार्थसमुपेतं मां न प्रेषयितुमर्हथ।
कथन्नु जातसङ्कल्पः स्त्रियमुत्सहते पुमान्। परार्थमीदृशं वक्तुं तत् क्षमन्तु ममेश्वराः।
॥ देवा ऊचुः ॥ करिष्य इति संश्रुत्य पूर्व्वमस्मासु नैषध। न करिष्यसि कस्मात्त्वं ब्रज नैषध मा चिरं।
॥ बृहदश्व उवाच ॥ एवमुक्तः स देवैस्तैर्नैषधः पुनरब्रवीत्। सुरक्षितानि वेश्मानि प्रवेष्टुं कथमुत्सहे।
प्रवेक्ष्यसीति तं शक्रः पुनरेवाभ्यभाषत। स जगाम तथेत्युक्त्वा दमयन्त्या निवेशनं। २१४५
ददर्श तत्र वैदर्भीं सखीगणसमावृतां। देदीप्यमानां वपुषा श्रिया च वरवर्णिनीं।
अतीवसुकुमाराङ्गीं तनुमध्यां सुलोचनां। आविपन्तीमिव प्रभां शशिनः स्वेन तेजसा।
तस्य दृष्ट्वैव ववृधे कामस्तां चारुहासिनीं। सत्यञ्चिकीर्षमाणस्तु धारयामास हृच्छयं।
ततस्ता नैषधं दृष्ट्वा संभ्रान्ताः परमाङ्गनाः। आसनेभ्यः समुत्पेतुस्तेजसा तस्य धर्षिताः।